

Grunnlovsforslag 1

(2014–2015)

fra stortingsrepresentantene Martin Kolberg, Helga Pedersen, Abid Q. Raja, Hans Fredrik Grøvan, Karin Andersen, Rasmus Hansson, Gunvor Eldegard og Jette F. Christensen

Dokument 12:1 (2014–2015)

Grunnlovsforslag fra Martin Kolberg, Helga Pedersen, Abid Q. Raja, Hans Fredrik Grøvan, Karin Andersen, Rasmus Hansson, Gunvor Eldegard og Jette F. Christensen om endring av Grunnloven § 108 (samene som urfolk)

Til Stortinget

Bakgrunn

Undertegnede fremmer med dette forslag om grunnlovfesting av retten til samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Forslaget fremmes av en tverrpolitisk gruppe representanter for å gi Stortinget et bredest mulig vurderingsgrunnlag for behandlingen i neste periode.

Bestemmelsen skal erstatte nåværende Grunnloven § 108. Denne bestemmelsen (tidligere Grunnloven § 110 a) bygger i sin opprinnelige form på et forslag som ble fremsatt og grundig omtalt i Same rettsutvalgets første utredning, NOU 1984:19 om samenes rettsstilling. Etter språkreformen i 2014 lyder den som følger:

«Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

—

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at den samiske folkegruppa kan tryggje og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv.»

Menneskerettighetsutvalgets rapport (Dokument 16 (2011–2012))

Stortingets presidentskap besluttet den 18. juni 2009 å nedsette et utvalg til å utrede og fremme for-

slag til en begrenset revisjon av Grunnloven med det formål å styrke menneskerettighetenes stilling i nasjonal rett ved å gi sentrale menneskerettigheter grunnlovs rang.

I mandatet ble det fremhevet at det er nødvendig å se de ulike grunnlovsbestemmelsene om menneskerettigheter i en sammenheng med tanke på en opprydding i og tilpassing av Grunnloven til dagens forhold.

Det ble vist til Grunnloven § 110 c (nåværende § 92) om statens plikt til å respektere og sikre menneskerettighetene slik de er nedfelt i denne grunnlov og i for Norge bindende traktater om menneskerettigheter.

Videre ble det i mandatet pekt på at Norge har inkorporert en rekke internasjonale menneskerettskonvensjoner i sin lovgivning som i dag har forrang i forhold til annen lovgivning, hvis det er motsetning. Det var derfor viktig at det ble foretatt en prinsipiell og samlet vurdering av menneskerettighetenes plass i Grunnloven, hvor også forholdet til menneskerettslovens forrangsregel og spørsmålet om rettighetene skal kunne påberopes for domstolene, trekkes inn.

Hensikten med gjennomgangen var å sikre de allmenngyldige menneskerettsprinsippene i Grunnloven, og ikke få en opplisting av enkeltrettigheter, som naturlig hører hjemme i ordinær lovgivning.

På dette grunnlaget skulle Menneskerettighetsutvalget vurdere hvordan Grunnlovens vern av menneskerettighetene burde utformes.

Utvalget avga 19. desember 2011 sin rapport til Stortingets presidentskap. Rapporten er trykt som Dokument 16 (2011–2012).

Rapporten dannet utgangspunkt for grunnlovsforslag 12:31 (2011–2012) om grunnlovfesting av økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, herunder ny Grunnloven § 108 om samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Komiteébehandlingen av grunnlovsforslag 12:31 (2011–2012) og forslaget til § 108

I Innst. 187 S (2013–2014) om forslaget til Grunnloven § 108 om samisk språk, kultur og samfunnsliv uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen følgende:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, viser til at grunnlaget for norsk samepolitikk er at staten Norge er etablert på territoriet til to folk – nordmenn og samer – og at begge folk har samme rett til og samme krav på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk. Flertallet viser til at Norge i 1989 ratifiserte ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Det var klart forutsatt at konvensjonen skulle gjelde for samene i Norge.

Menneskerettighetsutvalget har foreslått en ny § 108 i Grunnloven om retten til samisk språk, kultur og samfunnsliv til erstatning for nåværende Grunnloven § 110 a. Bestemmelsen var ment som, og skal fortsatt etter denne endring, leses som en understrekning av norske myndigheters ansvar for at den samiske kultur blir opprettholdt og gitt mulighet til videre utvikling. Flertallet deler Menneskerettighetsutvalgets og Samerettsutvalgets (NOU 1984:19) vurdering om at utviklingen tilsier at samene bør bli definert som urfolk fremfor minoritet. Flertallet henviser til ILO-konvensjonen nr. 169 og den der formulerte definisjon av urfolk. Det sentrale er her om noen nåværende gruppe har en tilknytning til et bestemt område fra før de nåværende statsgrenser ble etablert i de aktuelle områder. Flertallet henviser også til Høyesteretts plenumsavgjørelse i Selbusaken fra 2001 (Rt. 2001 s. 769, s. 790–791) hvor det uttales at det ikke er tvilsomt at samene etter definisjon i ILO-konvensjonen har status som urfolk i Norge. Flertallet understreker at flertallet av verdens samer bor i Norge, og at den norske stat således har et særlig ansvar og forpliktelser overfor den samiske befolkning.

På dette grunnlag innstiller komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkepar-

ti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, på alternativ 1 B slik at paragrafen lyder:

§ 108

Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at samene, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

§ 108

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at samane, som urfolk, kan tryggje og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv.»

Et mindretall, Senterpartiet, innstilte på et annet forslag til endring av § 108. Høyre og Fremskrittspartiet innstilte på at ingen av forslagene bifalles.

Innstillingen ble behandlet av Stortinget 13. mai 2014. Ingen av alternativene til ny § 108 fikk tilstrekkelig grunnlovsmessig flertall.

På denne bakgrunn fremmes det nå et tverrpolitisk forslag til ny § 108 i Grunnloven.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

§ 108 skal lyde:

Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at samene, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

–

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at samane, som urfolk, kan tryggje og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv.

7. oktober 2014

Martin Kolberg

Helga Pedersen

Abid Q. Raja

Hans Fredrik Grøvan

Karin Andersen

Rasmus Hansson

Gunvor Eldegard

Jette F. Christensen

Referert i Stortingets møte 30. september 2016.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje storting etter neste valg.»

Olemic Thommessen

president